

Motion till riksdagen 2021/22:3995

av **Joar Forssell m.fl. (L)**

En liberal biståndspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att demokrati ska vara ett övergripande mål i utvecklingsbiståndet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om striktare krav på motprestation för att erhålla svenskt utvecklingsbistånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att biståndet inte ska gå till mottagare som inte uppfyller krav på demokrati och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att humanitära insatser ska prioriteras och att biståndsmedel som inte använts under hösten ska gå till humanitära appeller och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att biståndet ska vara uttalat feministiskt och att sexuella och reproduktiva rättigheter, särskilt preventivmedel och abort, ska vara en självklar del av humanitära insatser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenskt bistånd ska vila på demokrati och FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha som ambition att vara världsledande i mål 5 i Agenda 2030 om kvinnors fulla delaktighet i beslutsfattande på alla områden och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att humanitära insatser ska redovisas fördelat på män och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det centrala i svenskt demokratibistånd ska vara att kunna garantera fria val och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöd till internationella organisationer ska ha högre krav på transparens, intern styrning och kontroll samt kostnadseffektivitet och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ge bistånd för demokrati och mänskliga rättigheter även i rika länder som Ryssland och Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biståndets organisering och pilotverksamhet vad det avser upphandling och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För Liberalerna är krav på demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna en självklarhet för mottagare av bistånd. Därför ska FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och den i svensk grundlag inskrivna Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna vara vägledande för svensk biståndspolitik, inte Agenda 2030.

Genom det svenska utvecklingsbiståndet kan Sverige ställa krav på mottagare att arbeta för demokratiska reformer. Liberalerna tror på en solidarisk biståndspolitik men med stärkt ansvarsutkrävande och höga motprestationskrav.

Det innebär att Liberalerna anser att Sverige inte bör finansiera diktaturer med utvecklingsbistånd. Genom principen mer-för-mer ska länder som vill genomföra demokratiska reformer kunna få ökat stöd i strävan efter att bygga ett bättre och friare samhälle. Sverige ska vara en ambitiös aktör för att stödja oberoende organisationer och civilsamhällen som arbetar för demokratiska reformer.

Liberalerna värnar principen om att Sverige ska avsätta en procent av BNI till bistånd. De resurser som Sverige avsätter i utvecklingsbistånd kan innebära skillnaden mellan liv och död, frihet och ofrihet samt demokrati och diktatur. Mot den bakgrunden ska också biståndet granskas och utvärderas så att det bidrar till nytta, utveckling och effektivitet.

Fria val är den enda garanten för demokratin och en mänsklig rättighet enligt artikel 21 enligt FN:s universella förklaring. I svenskt demokratibistånd ska det vara centralt att garantera och bevara fria val och att kritiskt granska ofria val.

Det är de folkvalda regeringarnas uppgift att tillgodose de ekonomiska och sociala rättigheterna. Människor i exempelvis Somalia och Guatemala kan bygga bra samhällen om de får verka fritt och utkräva ansvar från sina egna regeringar eller rösta bort dem.

För att demokratibistånd ska kunna göra skillnad krävs även att demokrati och rättigheter konkretiseras. För liberaler handlar det om att stödja institutioner, processer och aktörer som bidrar till att stärka mänskliga fri- och rättigheter, fria val, oberoende medier, rättsstatlighet, skydd för minoriteter, jämställdhet, hbtq-rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, pressfrihet och givetvis fred.

Men det förutsätter att mottagaren av sådant stöd själv har en uttrycklig vilja att verka för stärkta rättigheter och demokratiska reformer. Det är omöjligt att bygga demokrati om det inte finns demokrater. Att ge bistånd till auktoritära och korrupta regimer och hoppas att dessa ska agera för frihet leder till att svenska skattemedel tvärtom bidrar till att skärpa förtrycket och försvaga möjligheterna till en demokratisering. Detta vill inte Liberalerna bidra till. Däremot ska krafter som verkar för demokratisering kunna ges stöd även i rika länder som Saudiarabien.

Humanitärt bistånd

UNHCR uppskattar att nära 80 miljoner människor är på flykt i världen, nära 50 miljoner inom sina egna hemländer. Mellan 30 och 34 miljoner av dessa är barn. Vi som lever i den fredliga och fria delen av världen måste arbeta för att hjälpa våra medmänniskor globalt. Humanitärt bistånd har som mål att rädda liv, lindra nöd och upprätta värdighet för människor som drabbas i olika katastrofsituationer.

Samtidigt är den humanitära nödhjälpen, inte minst FN:s institutioner inom detta område, kroniskt underfinansierade. År efter år förmår inte världssamfundets medlemmar att finansiera appellerna om nödhjälp. Sverige är en av de största givarna, men vi är samtidigt ett litet land. Fler länder måste ställa upp för att finansiera den humanitära nödhjälpen. För Liberalerna är det självklart att Sverige ska vara en aktiv och ambitiös givare av humanitärt bistånd till människor i akut nöd. Därför vill vi att biståndsmedel som inte är fördelade av Sida under hösten ska kunna gå till appeller om nödhjälp.

Klimatbistånd

Klimatförändringarna leder till ökade behov av ekonomiskt stöd. Det handlar om hjälp till klimatomställning men också om akut hjälp till områden som är drabbade av inte minst naturkatastrofer. Sverige och EU ska öka klimatambitionerna. Genom klimatbistånd kan vi skapa incitament för återvinning, rent vatten och minskade koldioxidutsläpp. Genom handelsavtal kan vi förmå länder att ta större klimatansvar, och genom att fördjupa samarbetet inom EU kan vi gemensamt ställa hårdare internationella krav på länder att minska sina utsläpp.

Jämställdhet och hbtq-frågor i utrikes- och biståndspolitik

Demokrati och jämställdhet är oskiljbara. Liberalerna har en lång tradition av att driva jämställdhetsfrågorna i utrikespolitiken. En feministisk utrikespolitik bör ta sin form i ett antal konkreta utrikes- och säkerhetspolitiska grundsatser.

Sverige måste ännu tydligare än i dag verka för att kvinnor och flickor världen över ska åtnjuta sina mänskliga rättigheter, inklusive rätten till sin egen kropp. Sveriges politik för mänskliga rättigheter ska prioritera kvinnors och flickors friheter, rättigheter och möjligheter.

På samma sätt ska detta även framöver genomsyra svensk biståndspolitik och behållas som ett av de genomgripande perspektiven. Det är viktigt att varje människa, man som kvinna, själv får möjlighet att definiera sin könsidentitet. Ett tydligt hbtq-perspektiv måste därför också inkluderas i bistånds- och utrikespolitiken.

Ytterligare en aspekt av den biståndsrelaterade jämställdhetspolitiken är arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. De biståndsinsatser Sverige genomför måste därför alltid vara förenade med höga krav på att motarbeta denna typ av strukturellt och institutionaliserat förtryck.

I humanitära insatser är tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter, såsom preventivmedel och abort, i stort sett aldrig inkluderade. Kvinnor som har utsatts för sexuellt våld eller förvägrats preventivmedel, eller vars levnadsförhållanden radikalt har förändrats, ges inte möjlighet att avsluta oönskade graviditeter. Sverige bör se detta som en självklar del av humanitärt bistånd, liksom annan medicinsk vård som inte kan anstå, och snarast möjliggöra kvinnors rätt till självbestämmande i de insatser man bidrar till.

För att Sverige tydligt ska kunna följa och utvärdera biståndsinsatserna ur ett jämställdhetsperspektiv vill Liberalerna så långt det är möjligt att statistik inom biståndsområdet där så är möjligt redovisas könsseparerad.

Säkra skolgången

En större del av svenskt bistånd måste användas för att säkra flickors skolgång. Rätten till utbildning är en mänsklig – inte manlig – rättighet. Det är mer förödande att hindra flickor än pojkar från att utbilda sig och arbeta, eftersom barnäktenskap och graviditet är oåterkalleliga livshändelser som påverkar även nästa generation. Att utrota kvinnlig analfabetism är därför en oslagbar investering för utveckling och tillväxt. Kvinnors rättigheter betraktas alltför ofta som förhandlingsbara, något man kan ta itu med när resten av landets problem har lösts. Det är oacceptabelt.

Sverige måste tydligt deklarerat för samtliga biståndspartner att program som inte syftar till att hjälpa hela befolkningen är oacceptabla. Det betyder inte att alla program ska rikta sig specifikt till kvinnor, men samtliga program ska bidra till förbättring av kvinnors situation.

Barnäktenskap

Unicef beräknar att tolv miljoner flickor varje år gifts bort före sin 18-årsdag. En viktig feministisk uppgift är att verka för att fler länder sätter en åldersgräns för äktenskap och arbetar mer aktivt för att existerande lagar implementeras. Ett sätt att påverka är att villkora svenskt bistånd utifrån reformvillighet till länder där barnäktenskap är vanligt. Ingen ska behöva bli mamma under sin egen barndom och alla ska ha rätt och möjlighet till fria, lagliga och säkra aborter. Arbetet mot trafficking och sexslaveri måste drivas globalt. Vi måste fokusera mer på efterfrågan. Det som primärt upprätthåller människohandel och prostitution är att sexköpare efterfrågar sexuella tjänster. Kvinnors kroppar blir måltavlor när terrorgrupper och statliga arméer använder massvåldtäkter som vapen. Med kraft ska Sverige arbeta för att stoppa sexuellt våld i väpnade konflikter samt för att straffriheten för sådana och andra brott mot kvinnor och flickor avskaffas. Det kommer att krävas fler internationella insatser för att skydda kvinnor men också att deltagande personal utbildas i genuskunskap, framför allt säkerhetsrådsresolutionerna 1325 och 1820.

Stärk kvinnors roll

Sverige ska särskilt arbeta för att stärka kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal. Vi bör som land även ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnors möjligheter att erhålla politisk makt. Den bör särskilt behandla kvinnors roll både i konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser samt kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament och regeringar som lokala politiska församlingar. Det är viktigt att Sverige i vårt utvecklingsarbete driver på i frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller inte minst sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR-frågor, inklusive rätten till fri abort.

Hbtq-frågor

Samtidigt som ett antal länder har en positiv utveckling avseende hbtq-personers rättigheter finns en oroande utveckling i många länder också i vårt närområde, bland annat i Ryssland. De lagar som i många länder förbjuder opinionsbildning i hbtq-frågor, eller hindrar hbtq-organisationer från att arbeta, utgör allvarliga inskränkningar i yttrandefriheten och föreningsfriheten. Allt detta visar att arbetet för hbtq-personers rättigheter måste vara en integrerad del av Sveriges arbete internationellt för mänskliga rättigheter i stort. Sverige är ett av de länder som tydligast lyfter fram hbtq-personers rättigheter i utrikespolitiken och det internationella biståndet. Eftersom frågorna är kontroversiella i många länder är Sveriges engagemang särskilt betydelsefullt. Mänskliga rättigheter för hbtq-personer och arbete för att motverka diskriminering av hbtq-personer har de senaste åren i ökad utsträckning inbegripits i de svenska samarbetsstrategierna på biståndsområdet. Sidas finansiering av direkta insatser har också ökat. Vi anser att stöd till arbete för hbtq-personers mänskliga rättigheter ska vara en självklar del av demokrati-biståndet.

Biståndets organisering

Biståndet anklagas ofta för att vara tyngt av administration, vilket skulle begränsa den slutliga effekten hos mottagare. Som liberaler är vi starkt besjälade av ökat välstånd i fattiga länder och således också de starkaste anhängarna av att bistånd används effektivt. Vi vill därför att ett prioriterat område inom biståndspolitiken ska vara att skapa så professionella och kompetenta biståndsprogram som möjligt. Liberalerna vill se en ökad del av biståndet som fördelas genom upphandling. I en sådan process ska både företag och organisationer kunna delta, samtidigt som ökat fokus läggs på professionalitet och kompetens. Till en början bör försök till LOU ske i pilotform.

Joar Forssell (L)

Johan Pehrson (L)

Maria Nilsson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avci (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)